

Голас Радзімы

№ 39 (1713)
1 кастрычніка 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Як хутка бяжыць час. Здаецца, яшчэ ўчора прымалі трактарабудаўнікі ў сваю сям'ю Леаніду Івончык і Анатоля Галавача. Замацавалі за імі вопытных настаўнікаў. З іх дапамогай маладыя рабочыя за кароткі тэрмін сталі майстрамі сваёй справы. І цяпер Леаніда і Анатоль працуюць слесарамі ў зборачным цэху.

НА ЗДЫМКУ: Леаніда ІВОНЧЫК і Анатоль ГАЛАВАЧ.

Фота А. ЛАБАДЫ.

падзеі · людзі · факты

**ПРАДУХІЛІЦЬ
ЯДЗЕРНУЮ
КАТАСТРОФУ**

Міністр замежных спраў СССР А. Грамыка звярнуўся з пісьмом да генеральнага сакратара ААН К. Вальдхайма, у якім гаворыцца, што Савецкі Саюз прапануе ўключыць у парадак дня 36-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН у якасці важнага і тэрміновага пытанне «Прадухіліць ядзерную катастрофу: Дэкларацыя Генеральнай Асамблеі ААН».

Цяперашняе трывожнае развіццё падзей у свеце настойліва дыктуе неабходнасць прыняцця неадкладных мер у мэтах прадухілення ядзернай вайны, якая мела б катастрофічныя вынікі для чалавецтва.

Вышэйшы абавязак Арганізацыі Аб'яднаных Нацый заключаецца ў тым, каб не дапусціць непараўнага, Савецкі Саюз прапануе, каб у гэтых мэтах Аб'яднаных Нацый аўтарытэтная і рашуча аб'явілі найцяжэйшым злачыствам супраць чалавецтва прымяненне першым ядзернай зброі. Адначасова прапануецца асудзіць як супярэчачыя закону чалавечай маралі і высокім ідэалам ААН любыя дзеянні, што дапускаюць такое яе прымяненне, а таксама заклікаць кіраўнікоў ядзерных дзяржаў дзейнічаць так, каб звесці на нішто небяспеку ўзнікнення ядзернага канфлікту.

Савецкі Саюз уносіць на разгляд Генеральнай Асамблеі ААН праект адпаведнай дэкларацыі. Яе прыняццё, з'яўляецца мінімумам таго, што Арганізацыя Аб'яднаных Нацый павінна тэрмінова зрабіць для аказання стрымліваючага ўздзеяння на небяспечнае развіццё сусветных падзей.

К. ЧАРНЕНКУ — 70 ГОД

ВЫСОКАЯ УЗНАГАРОДА

За вялікія заслугі перад Камуністычнай партыяй і Савецкай дзяржавай і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння член Палітбюро ЦК КПСС, сакратар ЦК КПСС Герой Сацыялістычнай Працы Чарненка Канстанцін Усцінавіч узнагароджаны ордэнам Леніна і другім залатым медалём «Серп і Молат».

ЦК КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета і Савет Міністраў СССР горада павіншавалі юбіляра.

**ПЛЕНУМ
ЦЭНТРАЛЬНАГА
КАМІТЭТА КАМПАРТЫ
БЕЛАРУСІ**

22 верасня адбыўся III пленум Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі.

Пленум заслухаў даклад другога сакратара ЦК КПБ У. Бровікава «Аб мерах па паліпшэнню падбору, расстаноўкі і выхавання кіруючых кадраў калгасаў і саўгасаў рэспублікі ў святле патрабаванняў XXVI з'езда КПСС».

Пленум заслухаў інфармацыю міністра Мінпрамбуда БССР І. Мазалыкі і старшыні Дзяржкамсельгастэхнікі БССР Б. Пажарскага, а таксама паведамленне загадчыка аддзела арганізацыйна-партыйнай работы ЦК КПБ І. Якушава.

З прававой на пленуме выступіў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі Ц. Кісялёў.

Па абмеркаваных пытаннях пленум прыняў пастановы.

**ВЫСТУПЛЕННЕ
ПРАДСТАЎНІКА БССР**

У Вене на пленарных пасяджэннях XXV сесіі Генеральнай канферэнцыі Міжнароднага агенцтва па атамнай энергіі (МАГАТЭ) у агульнай дыскусіі выступіў кіраўнік дэлегацыі Беларускай ССР Л. Калыхан. Ён адзначыў, што ў адпаведнасці з прынятай на XXVI з'ездзе КПСС Праграмай міру, забеспячэнне міру было, ёсць і застаецца вышэйшай мэтай знешняй палітыкі Савецкай дзяржавы. Дэлегат заклікаў прысутных на сесіі прадстаўнікоў дзяржаў — членаў агенцтва аб'яднаць намаганні ў мэтах прадухілення ядзернай катастрофы.

Закранаючы работы па мірнай выкарыстанню ядзернай энергіі ў Беларускай ССР, ён адзначыў, што наша рэспубліка з удзелам навукова-даследчых і праектных арганізацый Украінскай ССР і іншых рэспублік Савецкага Саюза, а таксама Польшчы, Венгрыі і Балгарыі працягвае доследна-канструктарскія і праектныя работы па распрацоўцы доследна-прамысловай атамнай электрастанцыі магутнасцю 300 мегават.

У рэспубліцы інтэнсіўна праводзяцца фундаментальныя даследаванні і знайшло шырокае практычнае прымяненне выкарыстанне іанізуючых выпраменьванняў у розных галінах народнай гаспадаркі, а таксама ў медыцыне.

Галоўная мэта Міжнароднага агенцтва па атамнай энергіі — імкнуцца да дасягнення больш шырокага выкарыстання атамнай энергіі для падтрымання міру і павышэння дабрабыту ва ўсім свеце.

**У ПАЛЁЦЕ
СПАДАРОЖНІК
«АРЭОЛ-3»**

З ПАВЕДАМЛЕННЯ ТАСС

У адпаведнасці з праграмай супрацоўніцтва паміж СССР і Францыяй у галіне даследавання і выкарыстання касмічнай прасторы ў мірных мэтах 21 верасня 1981 года ў Савецкім Саюзе ажыццёўлены запуск штучнага спадарожніка Зямлі «Арэол-3».

На борце спадарожніка ўстаноўлена навуковая апаратура, распрацаваная савецкімі і французскімі спецыялістамі ў рамках сумеснага савецка-французскага праекта «Аркад-3» для даследавання фізічных працэсаў, якія адбываюцца ў магнітасферы і іанасферы Зямлі, і вывучэння прыроды палярных ззянняў.

Прыём інфармацыі са спадарожніка ажыццяўляецца сеткай наземных станцый Савецкага Саюза і Францыі. Адначасова з вымярэннямі, праводзімымі на спадарожніку «Арэол-3», ажыццяўляюцца каардынаваныя геофізічныя даследаванні наземнымі геофізічнымі экспедыцыямі і стацыянарнымі даследчымі комплексамі ў Арктыцы і Антарктыцы.

Кіраванне работай бартавога комплексу навуковай апаратуры праводзіцца сумесна савецкімі і французскімі вучонымі на аснове аператыўнай інфармацыі, якая паступае ў Акадэмію навук СССР і Нацыянальны цэнтр касмічных даследаванняў Францыі.

**ПАСОЛ НРБ НАВЕДАЎ
МІНСК**

У сталіцы Беларусі пабываў Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Народнай Рэспублікі Балгарыі ў Савецкім Саюзе Дзімітр Жулеў. Разам з ім былі саветнік пасольства НРБ у СССР М. Калінава, загадчык пратакольнага аддзела пасольства В. Нейкаў. Дзімітр Жулеў наведаў навукова-даследчы інстытут электронных вылічальных машын. Вучоныя гэтага інстытута, як і калектыў Мінскага заводу электронных вылічальных машын, разам з балгарскімі калегамі ўдзельнічаюць у распрацоўцы і вытворчасці ЭВМ адзінага сямейства для краін — удзельніц Савета Эканамічнай Узаемадапамогі.

Затым госці наведалі Мінскі завод электронных вылічальных машын. У

Беларускім дзяржаўным універсітэце імя У. І. Леніна сустрэліся з балгарскімі студэнтамі, якія вучацца ў гэтай і іншых навучальных установах Мінска.

Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Народнай Рэспублікі Балгарыі ў Савецкім Саюзе Дзімітр Жулеў нанёс візіт кандыдату ў члены Палітбюро ЦК КПСС, першаму сакратару ЦК КП Беларусі Ц. Кісялёву. Разам з паслом былі саветнік пасольства НРБ у СССР М. Калінава, загадчык пратакольнага аддзела пасольства В. Нейкаў. Адбылася гутарка, якая прайшла ў сардэчнай таварыскай абстаноўцы.

Дзецям спадабаецца электрамузычны інструмент «Бураціна», выпуск якога пачаць на заводзе радыё- і тэлевізійных футляраў мінскага вытворчага аб'яднання «Гарызонт». Гэта міні-піяніна прыгожа аформлена, вызначаецца добрым гучаннем. Яго электрасхема сілкуецца ад сухіх элементаў тыпу «Марс».

НА ЗДЫМКУ: юныя мінчанкі Оля ГУТ (злева) і Лена КАЗЛОВА «выпрабуюць» міні-піяніна.

ПРЫСВЕЧАНА ТУРЫЗМУ

Штогод 27 верасня на ўсіх кантынентах адзначаецца Сусветны дзень турызму. Сёлета ён праходзіў пад дэвізам «Турызм і народны дабрабыт».

Гэтай падзеі была прысвечана праведзеная ў Мінску прэс-канферэнцыя для журналістаў. Выступіўшы на ёй начальнік упраўлення па замежнаму турызму пры Савеце Міністраў БССР В. Позняк, загадчык аддзела Белсаўпрофа І. Сцяпанавіч, намеснік старшыні Беларускага рэспубліканскага савета па турызму і экскурсіях Ф. Салаянік, старшыня бюро міжнароднага маладзёжнага турызму «Спадарожнік» ЦК ЛКСМБ М. Германавіч расказалі аб дынамічным развіцці гэтай галіны ў рэспубліцы і міжнародных абменаў, адказалі на пытанні журналістаў.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

ЧЫСТАЕ ПАВЕТРА

Завершана стварэнне сеткі назіральных пастоў па кантролю за чысцінёй атмасфернага паветра ва ўсіх гарадах Брэсцкай вобласці. Буйныя кацельні пераведзены на газ і вадкае паліва. На буйнейшай на Палессі Бярозаўскай ГРЭС рэканструяваны гарэлкі котлаагрэгатаў. У выніку павысілася эфектыўнасць іх работы (у год эканоміцца некалькі тысяч тон паліва). Бяздымным стаў і цэх эмаліравання на Белаазёрскім энерга-механічным заводзе. Цяпер сталыя лісты і дэталі перад эмаліраваннем ачышчаюць тэрмічным спосабам. Паветра ў цэхах і вакол завода стала чысцейшым. На радзе прадпрыемстваў удасканалены пыладоўныя і газаачышчальныя канструкцыі, укаранены больш дасканалыя тэхналагічныя працэсы.

ЦАЦКІ — ЗА МЯЖУ

У Данію, Галандыю, Італію, Фінляндыю, Манголію і іншыя краіны паступае прадукцыя баранавіцкай фабрыкі цацак «Мір». Асаблівай папулярнасцю карыстаецца конік з трашчоткай. Узоры цацачнага сталежнага набора папрасілі Англія, Танзанія, Югаславія і Ісландыя.

**ЗА 15 ГАДОУ
ЗАРАБОТНАЯ ПЛАТА
У СССР
ПАВЯЛІЧЫЛАСЯ
У 1,8 РАЗА**

**БЮДЖЭТ
САВЕЦКАЙ
СЯМ'І**

У СССР з яго 265-мільённым насельніцтвам налічваецца прыкладна 70 мільёнаў сямей. Але нават з такой колькасці нялёгка знайсці дзве падобныя сям'і, у якіх бюджэт складваўся б аднолькава. Аднак у большасці савецкіх сямей ёсць шмат агульнага ў сэнсе крыніц яго фарміравання.

Ішчэ параўнаўча нядаўна, у 50-х гадах, асноўны ўклад у сямейны бюджэт уносіў мужчына, паводле народнага выказвання, яе карміцель. Цяпер становішча істотна змянілася. Як паказалі даныя апошняга перапісу, дзевяць з кожных дзесяці жанчын ва ўзросце ад 16 да 55 гадоў працуюць або вучацца. Такім чынам, для тыповай савецкай сям'і характэрна тое, што працуюць, як правіла, муж і жонка. Іх заработная плата і складае аснову бюджэту сям'і. Памер заробтку як мужчын, так і жанчын залежыць перш за ўсё ад узроўню кваліфікацыі, характару і ўмоў працы, адносін іх да выконваемай работы. Іншымі словамі, ад колькасці і якасці затрачанай працы. Гэта асноватворны прынцып размеркавання матэрыяльных даброт пры сацыялізме.

Сёння сярэдняя заработная плата рабочых і служачых, занятых у народнай гаспадарцы СССР, складае 164 рублі ў месяц (прыкладна 246 долараў ЗША па цяперашняму курсу). У рабочых прамысловасці і ў будаўніцтве сярэдні заробтак вышэйшы — 180—200 рублёў. У цэлым за апошнія 15 гадоў заработная плата ў СССР павялічылася ў 1,8 раза.

За кошт чаго забяспечваецца гэты рост?

Перш за ўсё ў выніку сістэматычнага павышэння ставак і акладаў. Так, за гады дзесятай п'ятгодкі (пачынаючы з 1976 года) на 17 працэнтаў быў павышаны мінімум заробатнай платы, у сярэднім на 27 працэнтаў выраслі стаўкі і аклады 31 мільёна рабочых і служачых невытворчай сферы. Павышана таксама заработная плата работнікам вугальнай, тэкстыльнай і лясной прамысловасці, чорнай і каляровай металургіі, будаўніцтва.

Сістэматычны рост заробатнай платы адбываецца і за кошт павелічэння заахвочальных фондаў прадпрыемстваў і арганізацый. Пры выкананні або перавыкананні планавых заданняў рабочыя савецкіх прадпрыемстваў атрымліваюць прэміі, якія дасягаюць 50 працэнтаў асноўнага заробтку. А па выніках года ім выплачваецца яшчэ і так званая 13-я заробатная плата.

Нарэшце, савецкім рабочым прадастаўлены добрыя магчымасці павысіць свой заробтак за кошт росту кваліфікацыі, прадукцыйнасці працы. Для гэтага на ўсіх буйных прадпрыемствах дзейнічаюць курсы рабочага майстэрства, дзе без адрыву ад вытворчасці можна падрыхтавацца і здаць на

больш высокі кваліфікацыйны разрад, на якому аплата значна вышэйшая.

Трэба сказаць, што рост зароботнай платы ў СССР раўназначны росту рэальных даходаў насельніцтва, паколькі цэны на асноўныя харчовыя і прамысловыя тавары мяняюцца мінімальна: 95 працэнтаў прамысловых і больш за 90 працэнтаў харчовых тавараў прадаюцца ў СССР па тых жа цэнах, што і ў 1970 годзе.

Аплата па працы асноўная, але не адзіная крыніца даходаў савецкай сям'і. Значную долю паступленняў у сямейны бюджэт (да 40 працэнтаў да сярэдняй зароботку) складаюць дабrotы, што прадастаўляюцца праз грамадскія фонды спажывання — сродкі, выдзяляемыя дзяржавай на выплату пенсій, дапамог, стипендыяў, фінансаванне бясплатных або льготных паслуг для насельніцтва.

Грамадскімі фондамі ў СССР карыстаецца практычна кожная савецкая сям'я, кожны чалавек. Але найбольшае значэнне яны маюць для тых, хто не ўдзельнічае ў грамадскай вытворчасці — дзяцей, навучэнцаў, старых. Сёння, напрыклад, дзяржаўную пенсію ў СССР атрымліваюць звыш 48 мільянаў чалавек.

Дзеці — асабліва клопат дзяржавы. Сёння ў СССР кожнае другое дзіця ад 2 да 6 гадоў наведвае дзіцячыя сады або яслі. Толькі пятую частку агульных расходаў на ўтрыманне малышоў ў іх аплачваюць бацькі. Чатыры пятых — прыкладна 400 рублёў у год — аплачваюцца з грамадскіх фондаў.

У СССР усе віды адукацыі для насельніцтва бясплатныя. Фінансаванне забеспячэнне гэтай сферы ажыццяўляецца поўнацю за кошт грамадскіх фондаў. У сярэднім навучанне аднаго дзіцяці ў школе абыходзіцца дзяржаве звыш 180 рублёў у год, навучэнца прафесійна-тэхнічнага вучылішча — да 900 рублёў, студэнта вышэйшай навучальнай установы — 1000 рублёў. Агульная эканомія сям'і ад бясплатнай вучобы, напрыклад, двух дзяцей (ад першага класа да апошняга курса ўніверсітэта або інстытута) дасягае 14 тысяч рублёў, гэта значыць роўная 7-гадоваму заробтку аднаго з бацькоў.

Добра, калі ўсе мы здаровыя, але, на жаль, так бывае не заўсёды. Падлічана, што ў СССР кожны чалавек у сярэднім 8—9 разоў на год звяртаецца да паслуг урачоў. У асноўным, вядома, у прафілактычных мэтах. Аднак гэтая частата кантактаў з медыкамі тлумачыцца яшчэ і тым, што іх паслугі для пацыентаў бясплатныя. У тым ліку і складанейшыя аперацыі з працяглым лячэннем. Усе расходы ў гэтай сферы пакрываюцца зноў жа з грамадскіх фондаў спажывання.

Таксама з грамадскіх фондаў дзяржава на 2/3 пакрывае расходы на ўтрыманне жылля. Гэта выклікана тым, што плата за арэнду сучаснай кватэры нізкая. Яна складае ў бюджэце сярэдняй савецкай сям'і 1,5—2 працэнта, а разам з платай за камунальныя паслугі — 4—5 працэнтаў.

Калі перавесці на грошы ўсе дабrotы, якімі бясплатна або на льготных умовах карыстаецца кожная сям'я ў СССР, то прыбаўка складзе каля 1 700 рублёў, гэта значыць павялічвае амаль у паўтара раза гадавы бюджэт сярэдняй сям'і.

Аляксандр СМІРНОУ.

ЦІ МОЖА БЫЦЬ ДАСКАНАЛЫМ ВЯЛІКІ ГОРАД

АРХІТЭКТУРА ЖЫЛОГА АСЯРОДДЗЯ

530 мільянаў квадратных метраў жылля, якія атрымалі савецкія людзі ў дзесяцігоддзі, — не проста новыя кватэры. Іменна ў гэты перыяд архітэктары краіны больш паспяхова вырашалі задачы стварэння жыллага асяроддзя, якое б максімальна адпавядала фізічным і духоўным запатрабаванням чалавека.

Што прынеслі гэтыя пошукі доўгай жыхарам Мінска?

Калі вы пройдзецеся па Ленінскаму праспекту — цэнтральнай магістралі Мінска, то пабываеце адразу ва ўсіх архітэктурных «эпохах» апошніх трох дзесяцігоддзяў.

Вось узвышана-ўрачысты, навяяны канонамі класіцызму стыль першых пасляваенных будынкаў, у якіх упрыгожаныя часам больш чым камфорту. Далеі пайшлі пабудовы, прасцейшыя па форме, часам нават крыху аднастайныя. Чым гэта выклікана? Будаваць трэба было як мага больш, і, здавалася, што толькі так, на шкоду прыгажосці, можна было вырашыць праблему вострага недахопу жылля.

А вось дзень сённяшні: «вароты» горада з боку Маскоўскай шашы. Дынамічны рытм вышынных дамоў-вежаў падкрэсліваецца фонам з густым размешчаных доўгіх будынкаў. Яркая і кідкае афармленне фасадаў, непаўторнасць кожнага збудавання, прадуманасць удала ўпісанай у ландшафт агульнай кампазіцыі — толькі знешнія прыкметы мікрараёна Усход-1. Галоўнае ж тут — спалучэнне прыгажосці з максімальнымі выгодамі для жыхара.

ШТО ЗА ВОКНАМІ!

У гэтую кватэру я трапіў на наваселле. Пасярод прасторнага пакоя поўны пачастункаў стол, а гаспадары дарэмна спрабавалі адарваць гэсцей ад акна. Мы любаваліся навакольным пейзажам. З невялікага ўзвышша тэрасамі спускаліся дамы, падобныя нашаму. Але толькі падобныя. У кожнага свая пластыка, светлавае рашэцце, набор «малых форм», як архітэктары называюць афармленне сквераў, дзіцячых пляцовак, свяцільнікаў і іншых «дробязей», без якіх жыллыя кварталы становяцца блізнятмі. Яшчэ далей віднеўся блакітны сподачак «свайго», разлічанага толькі на мікрараён Зялёны Луг-5, штучнага вадасховішча. З другога боку цягнулася палоска недалёкага лесу, над якім, нібы па заказе дызайнера, разышліся чародкі маляўнічых аб'ектаў.

Дом быў у горадзе і адначасова «плыў у прыродзе»...

— Такая свабодная планіроўка забудовы — таксама адлюстраванне новага разумення тэрміну «жылое асяроддзе», — растлумачыў мне пазней заслужаны архітэктар рэспублікі, кіраўнік комплекснай майстэрні інстытута «Мінскпраект» Георгій Сысоў. — Па-першае, спатрэбілася ломка чыста прафесійных, творчых традыцый. Мы цвёрда адмовіліся ад памагіральнай забудовы, калі дамы, быццам на парэдзе, размяшчаліся ўздоўж вуліцы. З аднаго боку, гэта перашкаджала найбольш поўна ўключыць у архітэктурны ансамбль ландшафт, а з другога — было ня-

зручна для жыхароў. Рост транспарту павысіў узровень шуму і загазаванасці вуліц. Але цікава і іншае: нам давялося ў нейкай ступені ламаць псіхалогію людзей...

Сапраўды дзіўна: не ўсе наваселы адразу ахвотна згаджаліся пераздзаць у новыя мікрараёны, дзе кватэры больш прасторныя і камфортныя. Сказалася звычка да свайго маленькага дворыка, лавачкі ля пад'езда, да градкі з кветкамі ля тратуара. Спецыялісты растлумачылі гэты феномен уплывам «маштабу асяроддзя». Лічылася, што трох-чатырох паварховыя дамы з закрытымі дворыкамі найбольш імпануюць чалавеку, садзейнічаюць зносінам людзей. Але ці можна сёння задаволіць растучую патрэбнасць у жыллі і разнастайным бытавым сэрвісе, працягваючы будаваць такія, нібыта зручныя, дворыкі? Таму і паўстала задача ствараць новую сістэму ўнутрыгарадскога рассялення, дзе б спалучаліся прыгажосць, бытавыя выгоды, транспартная даступнасць і максімальная блізкасць да прыроды. Ці ўдалося зрабіць гэта?

— А вы паспрабуйце зацягнуць былога праціўніка перасялення назад у свой двор, — усміхаецца ў адказ Сысоў. — Дарэчы, аказалася, што лаўкі не пустыюць каля пад'ездаў вышынных дамоў. Ды і месце, дзе можна вырашчаць мільяны сэрцу вяргіны або гладыёлы, там таксама дастаткова. Больш таго: сацыёлагі адзначылі, што ва ўмовах мікрараёна нараджаецца новая катэгорыя зносінаў. Людзі часцей сталі сустракацца ў культурных цэнтрах, якія ёсць у кожным такім раёне, на стадыёнах, у час масавых тэатралізаваных відовішчаў, якія наладжваюцца па святах.

ПРЫГАЖОСЦЬ І КАНВЕЕР

Парадаксальна, але факт: саюзнікам архітэктараў, што пазарыліся «тварам да эстэтыкі» ў стварэнні новага жыллага асяроддзя, стаў... канвеер. Звыш 85 працэнтаў жылых дамоў у Мінску сёння ўзводзіцца індустрыяльнымі метадамі, гэта значыць, нараджаецца ў цэхах дамабудуўнічых камбінатаў у выглядзе завершаных блок-пакоў, секцый або панелей. Будуюнікам на месцах застаецца толькі скласці іх у зададзеным парадку. Гэта дазволіла мільённаму гораду атрымліваць штогод да 800 тысяч квадратных метраў новага жылля і... разнастайнасць забудовы.

— Сёння ў нашым распараджэнні ўсяго тры тыпавыя серыі дамоў, — працягвае свой расказ Сысоў. — Але кожны дзеліцца ў сваю чаргу на зам'яняемыя секцыі. Іх колькасць даходзіць да двух дзесяткаў. Таму адзін і той жа дом можна маляўніча выгнуць па фасаду, зрабіць ступенчатым па вышыні, выкарыстаць у ім розныя «малюнкі» балконаў і аздаблення лесвічных праёмаў. У камбінацыі з будоўлямі асобна, звычайна малапаварховымі аб'ектамі бытавога абслугоўвання і гандлю, гэта ў кожным канкрэтным выпадку стварае непаўторны архітэктурны ансамбль.

Мінскія архітэктары цяпер

пайшлі яшчэ далей. Завяршаецца стварэнне адзінай універсальнай серыі жыллага дома. Гэта дазволіць спецыялізаваць дамабудуўнічыя прадпрыемствы на выпуску асобных элементаў будынка, а, значыць, рэзка павялічыць колькасць і разнастайнасць тыпавых секцый.

Ці значыць гэта, што ў горадзе зусім знікнуць будынкі, узведзеныя па індывідуальных праектах? Не. Ім, як і раней, адводзіцца роля своеасаблівага эстэтычных акцэнтаў, якія падкрэсліваюць агульную мастацкую задуму кампазіцыі раёна.

— Стварыць жылое асяроддзе, якое б адпавядала нашым сацыяльным патрабаванням, сёння немагчыма без спалучэння мэтазгоднасці і прыгажосці, — гаворыць Сысоў. — І гэтую палітыку мы праводзім, пачынаючы з праёйкі праекта кватэры і канчаючы генеральным планам буйнога раёна і ўсяго горада.

На стале — некалькі чарцяжоў. У такіх кватэрах ужо сёння жывуць мінчане: прасторныя, як правіла, ізалаваныя пакоі з шырокімі вокнамі, якія забяспечваюць шматгадзінную інсалацыю, павялічаная плошча дапаможных памяшканняў, убудаваная мэбля.

А гэта — праект планіроўкі тыпавага жыллага раёна. Абавязковая ўмова: у зоне пешаходнай даступнасці размешчаны ўсе аб'екты бытавога абслугоўвання штотдзённага карыстання: дзіцячыя сады, школы, прадуктовыя і прамтаварныя магазіны, прыёмныя пункты служб быту. У наступным радыусе — цэнтры мікрараёна — кінатэатры, клубы, спецыялізаваныя магазіны і ўніверсамы.

Мінчане ўжо даўно ацанілі перавагі такой сістэмы і не ўяўляюць свой горад без утульных і прыгожых мікрараёнаў з пазычымі назвамі Зялёны Луг, Серабранка, Усход...

ЗАДААННЕ НА ПАСЛЯЗАУТРА

Згадзіўшыся з класікай, што архітэктара — гэта музыка ў камені, пойдзем далей. Адкажыце на пытанне, хто заказвае гэтую музыку, і вы зразумееце прычыны поспеху і няўдач самых дзёрзкіх праектаў. Геній Оскара Німеера не змог удыхнуць жыццё ў мёртва-наароджаны горад Бразілія: мары аб ідэальным сяленні разбіліся аб жорсткія законы прыватнага прадпрыемства. Вялікі Ле Карбюзье змог ува-собіць некалькі праектаў унікальных віл, але аб стварэнні дасканалага для жыцця горада мог толькі марыць.

Такія гарады сталі рэальнасцю ў Савецкай краіне. Гальяцы і Набарэжныя Чалны, казахстанскі Шаўчэнка і беларускі Наваполацк — гарады, створаныя па заказе грамадства і для яго дабрабыту.

Да гарадоў, народжаных па цэльнай задуме, можна аднесці і Мінск. Па адзінаму праекту горад узнімаецца з руін пасля другой сусветнай вайны, а цяпер архітэктары завяршаюць трэці ў гісторыі генеральны план развіцця беларускай сталіцы да 2020 года.

— Важнейшая яго рысай будзе канчатковае аптымальнае рашэнне ўсяго комплексу са-

цыяльных праблем буйнога горада, — ахарактарызаваў работу вялікага аўтарскага калектыву кіраўнік майстэрні генеральнага плана (інстытут «Мінскпраект») Юлій Пурэцкі. — Мы можам смела сцвярджаць гэта, таму што за кожным радком праекта — гарантаваныя дзяржаўныя асінванні, прадуманая перспектыва планаванага развіцця эканомікі.

Многія з праблем, якія давалася вырашаць архітэктарам у саюзе з дзесяткамі іншых спецыялістаў, выкліканы надзвычай імклівым развіццём Мінска. Нарошчаліся тэмпы жыллёвага будаўніцтва, але прырост насельніцтва аперэджаў іх. Раслі дзіцячыя сады, магазіны, службы сэрвісу, але патрэбнасць у іх усё яшчэ адчуваецца.

— Задача разумнага абмежавання маштабу горада заўтрашняга дня ажыццявіма, — сцвярджае Пурэцкі. — Да пачатку наступнага стагоддзя насельніцтва Мінска не перавысіць двух мільянаў чалавек. Індустрыяльнае развіццё — закон, і спыніць яго нельга. Аб'ём валавой прадукцыі мінскіх заводаў да таго часу павялічыцца ў чатыры разы. Але адбудзецца гэта выключна за кошт павышэння прадукцыйнасці працы. Новых прадпрыемстваў горадаўтвараючага значэння ў Мінску вырашана не будаваць. Наадварот, за межы сталіцы — у гарады-спадарожнікі, іншыя вобласці з больш спрыяльнай дэмаграфічнай сітуацыяй будуць перанесены дапаможныя вытворчасці, філіялы заводаў, службы забеспячэння і першаснай перапрацоўкі сыравіны. Абмежаваны тэмпы экстрэмнага прыросту індустрыі, а, значыць, і насельніцтва, і не знізіўшы пры гэтым аб'ёмы жыллёвага будаўніцтва, мы рэзка палепшым забеспячэнне жыллем.

У сярэднім на кожнага мінчанага прыйдзеца да таго часу пакой плошчай у 18 квадратных метраў. Ужо цяпер у Мінску закладзена аснова вырашэння транспартнай праблемы: пачалося будаўніцтва метро. Але не пойдучы ў адстаўку тралейбусы і аўтобусы, якіх стане значна больш, будзе развівацца і трамвайны транспарт.

Праект не шкадуе сродкаў і на падтрыманне «здараўя» гарадскога асяроддзя. Пастаўлена надзейная заслона прамысловым выкідам. Праграма стварэння эфектыўнай аховы атмасферы прадугледжвае ўкараненне безадходных тэхналогій, збудаванне дадатковых ачышчальных сістэм. Больш палавіны плошчы горада зоймуць зялёныя насаджэнні. Завершыцца стварэнне водна-паркавага дзяметра — звязаныя паміж сабой сістэм штучных азёр і паркаў, якія перасякаюць усе гарадскія раёны. Трыццаць зон адпачынку, дзе адначасова могуць сустрацца з прыродай літаральна ўсе мінчане, закладваюцца ў бліжэйшых прыгарадах.

— У такім горадзе хочацца жыць, але яшчэ больш хочацца яго будаваць, — гаворыць Юлій Пурэцкі. — Бо пад такім праектам з горадскага падпішцаца любы архітэктар.

Вячаслаў ХАДАСОУСКІ.

Жывёлаводы дзяржплемзавода «Чырвоная зорка» Клецкага раёна плануецца атрымаць на кожны сто гектараў сельгасугоддзяў па 1 430 цэнтнераў малака і па 225 цэнтнераў мяса. Для статку адведзены лепшыя пашы. А да надыходзячага стойлага перыяду ў саўгасе ўжо нарыхтавана тысячы тон кармоў.

НА ЗДЫМКУ: дойны статак на пашы.

Фота У. ШУБЫ.

ИЗБАВИТЬ ЧЕЛОВЕЧЕСТВО ОТ БЕДСТВИЙ ВОЙНЫ

Из выступления А. А. ГРОМЫКО на XXXVI сессии Генеральной Ассамблеи ООН

Хорошо известно, что рождение ООН явилось результатом решимости народов не допустить новой всемирной трагедии. В ее создании нашло свое отражение укоренившееся в умах людей — после достижения великой Победы над фашизмом — понимание того, что они должны тесно сплотиться во имя мира, взять верх над силами милитаризма и агрессии.

И потому уже в первых строках Устава этой организации выдвинута задача: «Избавить грядущие поколения от бедствий войны...» Сказано ясно и сильно.

Хочется выразить уверенность, что никогда не потускнеют эти слова и не утратят своего глубокого смысла. Они — торжественная клятва, которую дали государства — основатели ООН при ее учреждении. Ныне это — долг всех 155 стран, представленных в ООН.

Внешняя политика стран социализма была и есть политика мира. Она вытекает из самой природы нашего общественного строя, в преимуществах которого мы глубоко убеждены. Она определяется тем, что в условиях этого строя в обществе нет общественных слоев, которые бы наживались на войне и военных приготовлениях, которым была бы выгодна милитаристская политика.

При всем том мы никому не навязываем своей социальной системы. Народы сами определяют и должны определять свои судьбы. Это было и остается краеугольным камнем научного мировоззрения, которым мы руководствуемся как в своей внутренней, так и внешней политике.

Строя общество, свободное от эксплуатации и угнетения — социального и национального, — социалистические страны идут непроторенной дорогой. Это не всегда легко. Но закономерности общественного развития, сила наших идеалов обеспечивают странам социализма неуклонное движение вперед во всех сферах жизни.

Напрасны попытки некоторых кругов стран Запада вмешиваться во внутренние дела социалистических государств.

Такие попытки имеют место, в частности, в отношении Польской Народной Республики. Делается немало, чтобы расшатать социалистические устои польского государства.

В этой связи следует напомнить о заявлении руководителей деятелей государств — участников Варшавского Договора, в котором говорится: «Было подтверждено, что социалистическая Польша, Польская объединенная рабочая партия и польский народ могут твердо рассчитывать на братскую солидарность и поддержку стран — участниц Варшавского Договора. Представители ПОРП подчеркнули, что Польша была, есть и будет социалистическим государством, прочным звеном общей семьи стран социализма».

В сложных внешних условиях решает задачи социального развития, проводит политику мира Республика Куба. Советский Союз неизменно поддерживал и будет поддерживать кубинский народ в его борьбе за ограждение своего суверенитета.

Враждебные, преступные со стороны США происки в отношении Кубы, которые в последнее время усиливаются, должны быть прекращены. Вашингтону не нравится социалистическая Куба. А позволительно спросить — общественный строй США всем нравится? Никто не вправе указывать кубинскому народу, как ему устраивать свои внутренние дела.

В рассмотрении и решении международных вопросов мы опираемся на идеалы свободы и прогресса народов, принципы уважения независимости всех государств, всех народов, ориентируемся на укрепление устоев жизни, а не на подготовку похорон человечества.

Существует, однако, и другое направление в мировой политике, преследующее иные цели. Это — курс милитаристских кругов империалистических государств.

Суть этого курса — в стремлении к господству над другими странами и народами, господству, которое означает навязывание им своей воли, их экономическую эксплуатацию, военно-стратегическое использование их территорий. Из Вашингтона все чаще раздаются высказывания насчет «американского руководства» миром, хотя никто США на такое руководство не уполномочивал.

Основное средство достижения своих целей творцы такого курса видят в нагнетании международной напряженности, в использовании, как они сами говорят, силовых приемов в политике. Даже признавая иногда на словах возможность «дипломатической альтернативы», сразу же торопятся разяснить, что дипломатия, если она не опирается на силу, для них не подходит.

Наиболее характерные проявления этой линии в политике:

дальнейшее взвинчивание гонки вооружений;

открытая претензия на военное превосходство над Советским Союзом;

создание широкой сети военных баз и размещение американских войск на чужих территориях;

подрыв выработанных ранее в результате огромных усилий основ советско-американских отношений;

нажим на другие государства, особенно в Европе, в целях свертывания их политических и торгово-экономических связей со странами социализма;

пронизанная клеветой пропаганда в отношении стран, стоящих на миролюбивых позициях, отвергающих претензии кого бы то ни было на руководство миром.

Наша страна не стремилась и не стремится к военному превосходству. Л. И. Брежнев заявлял об этом всему миру, сказано это было не один раз, в том числе непосредственно американским президентам в разное время. Но мы не допустили, чтобы превосходство над нами получили другие. На любой вызов, разумеется, нами будет дан должный ответ с тем, чтобы равновесие сил было сохранено.

Однако ничего сверх того, что абсолютно необходимо в интересах обеспечения мирной жизни своего народа, безопасности своих союзников и друзей, Советский Союз не делал и не делает. Мы думаем, что в руководящих кругах НАТО обо всем этом знают. Но признать, что никакой советской угрозы не существует, — не хотят и от обмана не хотят отказываться.

Ведь что тогда осталось бы от призывов относительно необходимости пресловутого «довооружения» Запада? Ничего не осталось бы. Вот и оперируют несравнимыми показателями, приводят фальсифицированные данные о стратегических вооружениях, о ядерных средствах средней дальности в Европе, о численности вооруженных сил обеих сторон в центральноевропейском районе или еще о каком-либо аспекте соотношения сил.

Большое возмущение в мире вызвало решение США приступить к производству нейтронного оружия. Это решение — новый шаг в сторону усиления гонки вооружений, в сторону обострения обстановки в мире.

Народы ясно заявляют, что они категорически против изуверского нейтронного оружия, справедливо считая его особо бесчеловечной разновидностью оружия массового уничтожения. Нейтронное оружие должно быть полностью запрещено. Должно быть запрещено и его производство и его применение.

Вашингтоном уже давно предпринимаются попытки затормозить, а то и вовсе сорвать начатые ранее переговоры по ряду важных вопросов. И, к сожалению, на этот счет уже немало сделано. Так поступили, например, в отношении переговоров по Индийскому океану, по ограничению продажи и поставок другим обычным вооружениям, по полному и всеобщему запрещению испытаний ядерного оружия, запрещению производства и уничтожению запасов химического оружия.

На обстановку в мире оказывают влияние и другие события международной жизни. Привлекает внимание факт все большего смыкания Вашингтона и Пекина.

Кто станет возражать, когда две страны хотят иметь нормальные отношения? Конечно, никто. Весь вопрос в том, на какой основе это делается. В данном случае основа — открыто враждебная многим государствам, и прежде всего Советскому Союзу, враждебная делу разрядки.

На весь мир объявлено, что США намереваются продавать Китаю оружие, помогать росту его военного потенциала. И это делается в то время, когда Пекин проводит политику, идущую враз-

рез с интересами мира, политику гегемонизма и агрессии.

Налаживание военного сотрудничества между США и Китаем, а к нему — никто не знает почему, — подтягивается также Япония, будет должным образом учитываться Советским Союзом и, мы полагаем, другими государствами.

В борьбе за обуздание гонки вооружений, за устранение военной угрозы, за урегулирование нерешенных проблем наша страна готова идти рука об руку со всеми государствами. Мы тут не испытываем политической аллергии ни к какому партнеру, независимо от различий в общественном строе или идеологии.

Неотложная и самая острая задача сегодня — бороться за снижение напряженности в мире, сдерживание гонки вооружений, устранение угрозы войны.

Советский Союз предлагает, чтобы Генеральная Ассамблея, выступая от имени всех стран — членов ООН, приняла декларацию, торжественно провозглашающую, что государства и государственные деятели, которые первыми прибегнут к использованию ядерного оружия, — совершили бы тягчайшее преступление против человечества.

Нет и не может существовать оснований или мотивов, нет и не может быть обстоятельств, ситуаций, положений, которые давали бы государствам право применить первыми ядерное оружие. Это было бы преступлением против всех народов, против самой жизни на земле.

Столь же необходимо выступить с предостережением о том, что никогда не будет ни оправдания, ни прощения тем деятелям, которые приняли бы решение применить первыми ядерное оружие.

Провозгласить это в декларации, сказать так, чтобы эти слова были услышаны во всех столицах, во всех уголках мира, значит напомнить государствам о том, что они несут личную ответственность за судьбы человечества.

Мы предлагаем в полный голос заявить далее в декларации, что с законами человеческой морали и высокими идеалами ООН несовместимы любые доктрины, допускающие применение первыми ядерного оружия.

Важно также привлечь внимание, особенно руководителей государств, обладающих ядерным оружием, к тому, что их высший долг действовать так, чтобы свести на нет опасность возникновения ядерного конфликта.

Необходимо подчеркнуть в декларации, что гонка ядерных вооружений должна быть остановлена и повернута вспять совместными усилиями, путем честных и равноправных переговоров.

Речь идет о том, чтобы энергия атома использовалась не против жизни, а ради жизни, не для производства оружия, а для прогресса науки, повышения жизненного уровня людей, т. е. исключительно в мирных целях.

В этом суть политического документа, который мы предлагаем принять. Надеемся, что это предложение получит широкую поддержку.

Принятие такого документа может стать крупной вехой на пути к полному устранению угрозы ядерного конфликта. Ни одна страна не должна оставаться в стороне от решения этой задачи.

Советский Союз за диалог по всем аспектам проблемы прекращения гонки вооружений, по всем спорным международным вопросам, за диалог двусторонний и многосторонний.

Время от времени делаются заявления, в которых вроде бы и выражается готовность к переговорам. Но эта готовность обставляется множеством всякого рода условий, увязок, неравноправных подходов.

Если кто-либо действительно собирается вести переговоры в таком ключе, то скажем прямо: из этого ничего не выйдет. Переговоры могут быть успешными только в том случае, если они ведутся на основе соблюдения принципа равенства и одинаковой безопасности.

Советский Союз готов — и уже давно — возобновить переговоры с США по ограничению стратегических вооружений. В решении этой проблемы можно продвинуться вперед — при обоюдном желании и, опираясь на то, что уже достигнуто, сохраняя достигнутое.

Очевидно, возобновятся советско-американские переговоры об ограничении ядерных вооружений в Европе, если в Вашингтоне снова не подуют другие ветры. Разумеется, при этом вопросы ограничения ядерных средств средней дальности должны рассматриваться и решаться одновременно и в органической связи с вопросами о соответствующих ядерных средствах передового базирования США и с учетом всех факторов, определяющих стратегическую ситуацию на континенте.

Наша страна предложила, чтобы с момента открытия переговоров был объявлен мораторий на размещение в Европе новых ракетно-ядерных средств средней дальности НАТО и СССР. Это предложение основывается на существующем примерном равенстве в их соответствующих вооружениях. Установление моратория сделало бы атмосферу на переговорах более благоприятной.

Советский Союз готов договариваться об ограничении, более того, о сокращении ядерных средств средней дальности в Европе. Как заявил еще 6 октября 1979 года в Берлине Л. И. Брежнев, «мы готовы сократить по сравнению с нынешним уровнем количество ядерных средств средней дальности, развернутых в западных районах Советского Союза, — но, конечно, только в том случае, если в Западной Европе не будет дополнительного размещения ядерных средств средней дальности».

Необходимо вместе с тем со всей определенностью заявить, что, если другая сторона будет искусственно затягивать переговоры и приступит к развертыванию в Западной Европе новых ядерных средств средней дальности, Советскому Союзу придется принять меры к восстановлению равновесия.

В интересах упрочения европейского мира важно также преодолеть тупик на венских переговорах о сокращении вооруженных сил и вооружений в Центральной Европе. Социалистические страны сделали немало для продвижения переговоров в Вене. И будь у западных партнеров минимум доброй воли, решение могло бы быть найдено.

Большую значимость имеет вопрос о созыве конференции по военной разрядке и разоружению в Европе. Он, как известно, обсуждается в Мадриде на встрече представителей государств — участников общеевропейского совещания.

Желая содействовать успеху, Советский Союз пошел далеко навстречу Западу — заявил о готовности включить всю европейскую часть своей территории в зону мер доверия, при том, разумеется, понимании, что западная сторона сделает соответствующий ответный шаг. Дело теперь именно за этим шагом.

Военная разрядка на европейском континенте призвана подкрепить и дополнить политическую. Но это зависит не только от нас.

Советский Союз готов вести переговоры по всем направлениям ограничения гонки вооружений и разоружения.

В современных условиях возрастает значение предотвращения распространения военного соперничества на космическое пространство. С каждым днем умножаются признаки того, что космос может быть превращен в арену гонки вооружений.

Советский Союз внес на рассмотрение нынешней сессии Генеральной Ассамблеи вопрос: «О заключении Договора о запрещении размещения в космическом пространстве оружия любого рода».

Правительства всех представленных здесь государств имели возможность ознакомиться с советским проектом этого договора. Проект учитывает все основные аспекты проблемы. Хотелось бы, чтобы обмен мнениями на основе предложения СССР и его результат были конструктивными.

Говоря о необходимости принятия мер по обузданию гонки вооружений и разоружению, следует вместе с тем особо отметить важность усилий в направлении урегулирования конфликтных ситуаций в различных районах мира, предотвращения новых очагов напряженности. Решение этой задачи — по силам государствам, если они будут стремиться сделать мир более надежным.

To Raise The Well-being Of The People

The Soviet Union is taking yet another large-scale step aimed at raising the well-being of the people. Two Party and Government decrees — on greater state aid to families with children and on measures to further improve social security — envisage a whole spectrum of benefits and privileges that will affect about 50 million families.

NEW PRIVILEGES AND BENEFITS FOR FAMILIES

What concretely will this give, say, to a young family?

First of all, it becomes entitled to a priority improvement of its housing conditions, if it needs that. For the first year of marriage a young couple is exempt from the so-called "nochild" tax. At the birth of a child the state pays out a lump-sum allowance of 50 roubles. It is to be noted that the allowance doubles at the birth of a second and a third child. And for families with four and more children, cash assistance is rendered on a monthly basis. Such families in the USSR now number about 2,5 million.

The birth of a child involves not only additional expenditure, but also new cares. The state, for its part, seeks to lighten them by creating favorable conditions for working mothers to look after their children. In this connection the decree envisages extending the partially paid leave for childcare to one year. If necessary, it may be prolonged to 1.5-2 years, but without pay; however the mother will keep her seniority and her job, which are important things too.

Children often fall ill. Working parents already had no

problem in getting a paid leave to tend the sick child. Now the leave is twice as large (up to 14 days). If this time proves not enough, the state gives the right to an additional two-week leave, but without pay.

Indisputably, both young mothers and those with many children are pleased that their annual paid leave will now be 3 days longer; moreover, they can take it at the most convenient time for them. They may also work shorter hours or an incomplete working week and chose a flexible schedule if they wish so. Wherever production allows, working mothers can do their work at home.

Beyond doubt, for any mother having small children it is also very important that their children in schools and kindergartens will have improved meals, for which purpose the state grants considerable funds, and that the network of preschool establishments itself will be larger. In the coming years each child will have the possibility to attend a kindergarten or a crèche.

Exemption from payment for the upkeep of children in crèches and kindergartens will be another saving for the budget of many large families. Though for justice's sake one should say that even the current charge is

The state intends to spend an extra 16,000 million roubles for these purposes. Both documents were worked out in line with the 26th CPSU Congress's economic and social program for 1981-1985 and the eighties in general, and are evidence of the start of its practical realization.

fairly small: on the average, about 80 roubles a year, this being just 15 per cent of the total cost; the rest — about 440 roubles — is met by the state.

The same goes for rent. In the USSR it is small — 3.5 per cent of the budget of middle-income families. Now it will be further cut by 50 per cent for families with many children.

ADDITION TO PENSIONS

The Soviet state reviewed the "rates" of old-age and disability pensions more than once previously, and each time naturally, in an upward direction. So does the new decree. Minimum sizes of pensions will be increased in the first place, both for workers and collective farmers. Besides, earlier-appointed pensions, including the disability ones, will be reviewed.

The fact is that real wages in the USSR have risen by 36 per cent in the last ten years. Consequently, people who retired in the recent period and, say, in 1970 now have unequal social maintenance (old-age or disability). The new decree removes this injustice.

Both the decrees benefit precisely those sections of the population whose well-being least of all depends on their own possibilities.

Alexander DEDUL

THE REASON FOR CHANGING PRICES

The State Committee of the USSR for Prices decided to change the retail prices on some goods.

They have been reduced (by 12-37 per cent on the average) on some types of fabrics and items made from them, watches, antibiotics and some other medicines and some types of household durables. At the same time, prices on alcoholic drinks and tobacco goods have been raised (by 17-27 per cent on the average). Prices for jewellery, cut-glass items, carpets, furs and some other non-essential commodities, whose demand outstrips supply have been raised by 25-30 per cent. The car owners will have to pay more (0.3-0.4 roubles per litre, depending on quality) for gasoline.

This decision does not contradict the Communist Party's and the Soviet Government's line on the maintenance of stable prices on the main foodstuffs and manufactureds and on services.

The rent rates have not been raised in our country since 1928, the prices on bread, groats, vegetable oil, sugar, main sorts of fish and canned goods — since 1955, and on meat and dairy products — since 1962.

The cost of electric power, heating, hot water, telephone and the fares in urban public transport has remained unchanged since 1948.

None of that has become dearer now either. "However, the line on stable state retail prices on main staples does not presuppose a complete immobility and freezing of all retail prices," said Nikolai Glushkov, Chairman of the State Committee of the USSR for Prices, to a TASS correspondent. "The production conditions, increased spending on obtaining raw materials, and the securing of the rational use of resources and of some commodities determine the objective need to make some correction into prices."

"But not of the vitally important staples," Nikolai Glushkov stressed.

Naturally, the reasons for raising prices on various goods are different.

Here are two examples. The cost of production of one ton of oil increased by more than 150 per cent in the last ten years. Can gasoline be sold at the previous prices in these conditions? Of course, it can be. But the decision has to be made which is the more expedient for the majority of the population — to artificially keep low, with the help of state subsidies, the price of gasoline, diverting means from housing construction and other social needs, or to bring the market cost of fuel nearer to the cost of its production.

Alcoholic drinks and tobacco, the use of which (especially excessive) damages health are quite a different thing. The Soviet doctors recommended raising prices on them a long time ago, as has already been done in many countries, so as to cut their consumption. Many people also write about this to newspapers. The less we shall drink and smoke, the better it will be for us and for all of society.

The Soviet state's spending on social needs will increase again in this five-year plan and its share in the national income and state budget will grow. Several important resolutions were taken only recently — on state assistance to families with children, on raising pensions and the miners' wages. This will call for greater expenditures on the part of the state. All this will be on top of the more than 25,000 million roubles which we have to spend every year to keep unchanged (less than the cost of their production) the prices on meat and milk and of the thousands of millions of roubles spent on subsidizing housing construction and public transport.

Naturally, everybody would like more if the prices went down without their rise on other goods. But, of course, so that the rates of solving social problems would not be slowed down.

However, the social wealth, created by ourselves, is not enough for everything at once. Therefore, the state chooses the road that conforms to the interests of the vast majority of the population.

KHOROSHKI

NINE DANCING COUPLES AND SMALL ENSEMBLE OF MUSICIANS, EACH OF WHOM PLAYS SEVERAL INSTRUMENTS

The small village of Khoroshki stands in the coniferous woods and the meadows along the Dnieper River. The village has an old reputation for its songs and comic dances. Valentina and Nikolai Dudchenko, two young choreographers, visited Khoroshki where they saw the villagers perform Byelorussian folk dances. Valentina and Nikolai wrote down the dance steps. Four years ago, when the couple decided to form a youth dance group, their notes were the basis for the first program that they presented. The company's debut was a great success. As a tribute to the village, they named their song and dance company Khoroshki.

Today the company consists of nine dancing couples, practically all graduates of the Byelorussian School of Choreography; a small music ensemble; two singers specializing in old Byelorussian songs; and a female quartet known for its fine interpretation of Byelorussian folk music. The average age of members in the group is about 20.

Khoroshki's repertoire covers the gamut of Byelorussian folklore. It adds modern rhythms to the old songs and dances of the Byelorussian people, breathing fresh life into ancient traditions.

One of the compositions Khoroshki performs is an ingenious song and dance called "Good Evening." This piece dramatizes a merry village get-together — an event that can still be seen at collective-farm community centers.

Khoroshki has already made several tours abroad. It owes much of its success to its musicians, each of whom plays several musical instruments, including old Byelorussian folk instruments. These are museum pieces as far as the professional stage is concerned.

Practical Results Of Science

The achievements of science and technology of the Soviet Union including our Republic are enormous indeed. During the years of the tenth Five-Year Plan period (1976-1980) qualitative shifts occurred in the planning and organization of scientific research, in the strengthening of links between science and production. This has resulted in rising importance and depth of fundamental research and on its basis — the practical output of science.

In the years of the past Five-Year Plan the number of research workers in the Republic increased 22 per cent and totals 38,000. In this period 140,000 specialists with higher education were trained. The volume of financing of scientific research increased 32 per cent.

Research workers of the Academy of Sciences of the Byelorussian SSR received in the five-year period 4,300 author's certificates for inventions — 2.5 times as much as in the previous five years. 345 million roubles — this is the economic effect in the tenth Five-Year Plan period resulting from the development of the scientists of the Academy into practice.

Fifty scientific-technological programmes of the Republic, which constitute a basis of the organization of scientific research, are oriented to practical output. They determine the whole range of work from the idea to the introduction and provide for development of new

types of machinery and instruments, effective methods of metal-working, enhancing of strength and anti-corrosion durability of metal structure, improvement of computer technology, technological processes of production of items of metal powders.

The range of agricultural programmes is oriented to the solution of problems of raising soil fertility and the role of biological factors in the intensification of production, to increasing the procurement and raising the quality of animal feeding-stuffs, reducing the losses of agricultural production. Scientists are to make a substantial contribution into technological re-equipment of the construction industry, into the solution of the problems of saving up of fuel and energy resources, protection of human environment and others.

"The struggle for acceleration of scientific and technological progress in all sections and spheres of the people's economy", said T. Y. Kisselev, Alternate Member of the Political Bureau of the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union, First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Byelorussia, at the 29th Congress of the Communist Party of Byelorussia, "is ultimately a struggle for satisfaction of the demands of the society for technologically perfect, economical means of production and high quality consumer goods".

ГОЛАС ГУЧЫЦЬ СВЕТЛА, САМАСТОЙНА, СВЕЖА...

НІЛУ ГІЛЕВІЧУ — 50 ГАДОУ

Імя Ніла Гілевіча — паэта і перакладчыка, нястомнага працаўніка на ніве роднай культуры, ураджэнца і песняра Лагойшчыны, вядома далёка за межамі Беларусі. Сёлета грамадскасць шырока адзначала яго юбілей.

Больш за трыццаць гадоў працуе ён у літаратуры. З 1946 года, калі паэт апублікаваў свае першыя вершы, яго талент у няспынай і нястомнай працы. Выдаў зборнікі лірыкі («Песня ў дарогу», «Неспакой», «Бальшак»), сатыры («Званковы валет», «Ці грэх, ці два»), вершаў для дзяцей («Зялёны востраў», «Дождж-грыбасей»). Асобную старонку ў яго творчасці займае пераклад-

чыцкая дзейнасць. За пераклады з балгарскай мовы ўрадам

НРБ Ніл Гілевіч узнагароджаны ордэнам Кірылы і Мяфодзія 1-й ступені. Дзякуючы паэту, пабачылі свет два югаслаўскія зборнікі на беларускай мове — «Маці мая, Славенія» і «Па камянях, як па зорах».

Летась ён стаў лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі БССР за кнігу паэзіі «У добрай згодзе» і перакладчыцкую дзейнасць. З гэтай нагоды ў 28-м нумары нашай газеты за 1981 год быў змешчаны матэрыял пра творчасць Ніла Гілевіча. Сёння прапануем увазе чытачоў урывак з яго новага рамана ў вершах «Родныя дзеці», у якім — роздум, маналог аднаго з герояў — вядомага кампазітара Сцяпана Вячоркі, які нарадзіўся і вырас у вёсцы.

Ніл ГІЛЕВІЧ

„РОДНЫЯ ДЗЕЦІ“

УРЫВАК З РАМАНА У ВЕРШАХ

Мы часта думаем: вось недзе!
Вось там — прырода! Там — краса!
І па зямлі крыху паездзіў —
І хлам з душы павытрасаў.

Заблуд і прымхаў вымеў смецце,
Мне смешна чуць пра нейчы рай:
Для ўсіх і кожнага — на свеце
Найпрыгажэйшы родны край!

Для нас — прыроды болей мілай,
Чым беларуская, няма.
Яна ж усіх нас надзяліла
Душой такою, як сама!

То ж у яе натуры — чуласць,
Гасціннасць, мяккасць, дабрыня,
Гатоўнасць даць табе прытулак —
Ці ты чужы, ці ты радня...

Рай нейчы хвалім у ахвоту.
А вось задумваліся вы,

Што ў нас, апроч, бадай, асоту, —
Няма калючае травы!

У нас — ці ў лесе ты, ці ў полі —
Садзіся смела, дзе стаіш:
Не бойся — сцёгны не пакоlesh,
Як на падушцы, пасядзіш!

Я ж быў у тых краях на поўдні,
Дзе ўсюды горы навакол.
Хадзіў па полі і запамніў:
Які няўтульны, жорсткі дол!

Над ім у поце людзі гнуцца,
А ён на ласку страх скупы:
Нідзе ні сесці, ні прыткнуцца —
Адны калючкі ды шыпы...

А ў нас зямля — якую краску,
Якую былку ні сарві —
Кладзі на сэрца як лякарства
І — здаравей, брат, і жыві!

ГРОДЗЕНСКІЯ АРТЫСТЫ НА УКРАЇНЕ

Свой 35-ты сезон Гродзенскі драматычны тэатр адкрыў на радзіме вялікага ўкраінскага пісьменніка-дэмакрата — Івана Франка. Гасці з братняй Беларусі прынялі ўдзел ва ўрачыстасцях, прысвечаных 125-годдзю з дня нараджэння вядомага драматурга і паэта.

У рэпертуары тэатра — «Паўлінка» Я. Купалы, «Несцерка» В. Вольскага, рамантычная драма «Коннікі з легенды», прысвечаная героіцы грамадзянскай вайны, драма вядомага празаіка В. Астаф'ева «Даруй мне», камедыя А. Капкова «Слон» і іншыя.

«ГРАФІКА КАЗАХСТАНА»

— так называлася выстаўка, якая экспанавалася ў мінскім Палацы мастацтва. Майстры з братняй рэспублікі прадставілі на яе каля 200 сваіх лепшых твораў, выкананых у галіне лінаграфіі, афорты, кніжнай графікі і іншых жанраў. У творах такіх прызнаных майстроў сваёй справы, як народны мастак Казахстана Н. Гаеў, заслужаны дзеячы мастацтваў Казахскай ССР Е. Сідоркін, П. Зальцман і іншыя, а таксама І. Ісабаеў, А. Гур'еў, Х. Абаеў, М. Кісамедзінаў — усяго 43 аўтары — занатаваны краевыды роднай зямлі, сюжэты, падказаны сённяшнім жыццём. НА ЗДЫМКУ: Е. СІДОРКІН. Партрэт М. Аўэзава. З серыі «3 імглы стагоддзяў».

ВОБРАЗЫ МІЛЫЯ РОДНАГА КРАЮ

ЛАСТОК, АБО СУХОШЧЫНА

«Самыя раннія дзіцячыя гады мае, — зазначыў Якуб Колас у жыццёпісе, — прайшлі ў Сухощчыне, або Ластку. Гэта было глухое месца — поле, навокал лес ды адна толькі сяліба лесніка — хата, гумно, хлёў».

Паводле рэвізскай сказкі 1858 года, у Ластку жыве ляснік Франц Сухощкі. Ад гэтага прозвішча, як відаць, утварылася назва Сухощчына, другое найменне Ластка, народжанае драматычнымі падзеямі ў прыгаданай мясцовасці.

Мінскі міравы з'езд 16 жніўня 1868 года прыняў пастанову наконт перасялення дваццаці былых прыгонных ляснікоў з тэрыторыі ардынацкіх лясцоў Вільгельма і Багуслава Радзівілаў у вёскі Ператокі і Стары Свержань. Сяляне адмовіліся, заявілі, што нікому не дадуць пераносіць сваіх пабудов.

На гвалты і здэкі, якія чыніліся пры перасяленні, былі прыгонныя ляснікі скардзіліся губернскаму прысутству, мінскаму губернатару, потым даслалі скаргу ў сенат. Сяляне даводзілі, што пры гвалтоўным перасяленні, паводле загаду валаснога старшыні і распараджэння паліцыі, вязалі іх вярхоўкамі, вешалі за ногі ўніз галоўкамі на азяродах, глумілі хлеб, марылі голадам арыштэваных.

Справай гэтай займаліся розныя мясцовыя ўлады. Але былы прыгонны ляснік жыхар Ластка Франц Сухощкі не падпарадкаваўся ні распараджэнню міравога пасрэдніка, ні Свержанскай валасной управы, ні паліцыі і не пераехаў у Стары

Свержань, дзе зямля яму адводзілася на чыншовым праве, што давала магчымасць уладальніку павышаць плату за яе. Памёр Франц Сухощкі ў Ластку.

З 11 красавіка 1872 года арандатарам Ластка стаў Адам Татур. Кантракт на арэнду хутара быў заключаны з ім ня-свіжскай адміністрацыяй на 12 гадоў. Як сведчаць архіўныя матэрыялы, гаспадарыў ён ня-дбала і неакуратна, таму было вырашана па заканчэнні тэрміну арэнды аддаць хутар Ласток у надзел лясному стражніку. Арандатар Адам Татур не выканаў люстрацыйных абавязкаў: не завёў сад у Ластку, не абсадыў пабудовы дрэвамі.

Пасля Адама Татура арандаваў Ласток палясоўшчык Свєрынаўскага абходу Пятрусь Міцкевіч. Тэрмін яго кантракта пачынаўся з 11 красавіка 1884 года і працягваўся да часу знаходжання на службе. Агульная сума хутара складала сэрбам 67 рублёў 40 капеек. Замест грашовай платы за службу стражнік Пятрусь Міцкевіч атрымаў зямельны надзел, які каштаваў 57 рублёў 40 капеек. З вылікам гэтае сумы ляснік абавязаны быў выплаціць штогод рэшту — 10 рублёў сэрбам.

У «Службовым фармуляры лясной варты Акінчыцкага лясніцтва на 1884-5 год» Міхал Міцкевіч лічыцца стражнікам Свєрынаўскага абходу з 1 красавіка 1885 года. У гэтым жа архіўным дакуменце ёсць падрабязныя звесткі пра бацьку народнага паэта. Пазначана, што Міхалу Міцкевічу 34 гады, што ён селянін Свєржанскай воласці, праваслаўны, на службу ў Акінчыцкае лясніцтва па-

ступіў 1 красавіка 1881 года, мае трох сыноў і дачку, агулам жа пры ім жыве шэсць асоб.

Беручы пад увагу «Службовы фармуляр», магчыма, што Міхал Міцкевіч нарадзіўся ў 1850 годзе. Калі ж спаслацца на іншы архіўны дакумент, рэвізскую сказку за 25 мая 1858 года, то нараджэнне бацькі Якуба Коласа прыпадае на 1854-ты або 1855-ты год. Можна меркаваць, што Міхал Міцкевіч прыбавіў сабе гады пры паступленні на службу ў Акінчыцкае лясніцтва. З рэвізскай сказкі за 25 мая 1858 года даведваемся, што Ганне, дачцэ Юркі Лёсіка і Крыстыны, адзін год. За-чыць, маці паэта нарадзілася ў 1857-м годзе.

У інвентарным апісанні, складзеным 1 лістапада 1885 года, даецца план і падрабязная характарыстыка Ластка. На той час там былі дзве хаты, абора з стайняй і прыбудовай, гумно, прыгрэбнік, студня з жураўлём, сад. У дзене налічвалася пяць старых прышчэпленых груш і дзве маладыя дзічкі. Паміж пабудовамі знаходзіліся адна падгнілая яблыня і адна дзічка. Пра сад у Ластку і пра сваё маленства згадвае Якуб Колас у вершаваным апавяданні «Грушы-сапаяжкі».

Жыццё ў Ластку адлюстравана ў аўтабіяграфіі, напісанай Якубам Коласам у 1926 годзе. «Часамі да нас заходзіў хто з сваякоў з Мікалаеўшчыны, адкуль былі родам бацькі, і заставаліся на некалькі дзён. Мне было вельмі цікава паслухаць іх гутаркі. А гэтыя гутаркі былі самага разнастайнага характару. З гэтых гутарак знаёміўся я з невядомым мне жыццём за межамі нашае сялібы. Таксама часта бывалі ў нас і лес-

нікі, аб'ездчыкі і розныя панкі з лясніцтва. Многа было гутарак аб лесніковым побыце, аб праявах службовага характару, аб адносінах паноў да лесніка. У гэтых адносінах было многа крыўднага і несправядлівага да лесніка, і ў мяне з самага раняга дзяцінства закідвалася ў душу варожае пачуццё да паноў, а з часам яно яшчэ больш узмацнілася.

Любіў я вясною па ўсходзе сонца зашыцца куды-небудзь у куток і слухаць жаваранкаў. Мне тады здавалася, што я ведаю, аб чым яны спяваюць, я адрозніваю вяселья і смутныя іх песні, і мне нават здавалася, што жаваранкі ў другіх мясцінах не так спяваюць, як нашы».

Пабудовы і сад былі абгароджаныя парканам, гарод і выган — жэрдкамі. Уся зямельная плошча (сядзібная, гародная, ворная зямля, сенажаць, выган і зямля пад дарогамі) складала 28 дзесяцін 1777 сажняў. Фальварак межаваў з зямлямі засценка Свєрынава. Бацька паэта прыняў пабудовы і пасевы ў Ластку 1 лістапада 1885 года. У інвентарным апісанні ёсць яго ўласнасныя падпісы.

Чацвёрты раздзел Коласовай паэмы «Новая зямля» мае назву «На першай гаспадарцы». У ім паэт апавядае пра тое, чым жыла Міхалава душа, краінае яго мінулае жыццё, пераходзіць да абжывання Міхалам новага месца, «дзе лес адзін, хмызняк ды поле ды ветру пошывы на волі». Гэта і ёсць Ласток. Новаму месцу даваў лад дзядзька Антось, родны брат палясоўшчыка Міхала Міцкевіча.

У тым кутку, глухім і дзікім,

Стараннем дзядзькавым

вялікім

І цяжкай працай хлебараба

Набыта розная надоба;

Усё зацвіло, загаманіла,

Бы жыватворчая тут сіла

Ад сну прыроду абудзіла.

Ідучы дахаты з абходу, цешыўся Міхал, прыпыняўся для жыта, гладзіў рукою няспелы жытні колас, «нібы сынака свайго малага». Звыклася і Ганна з новым месцам. Але пятая вясна ў Ластку неспадзявана прынесла ў абжыты кут нярадасныя весткі.

Не ўспеў Міхал з сваёй

сям'ёю

І пяць гадкоў спазнаць

спакою,

Як сталі чуткі пачувацца —

Ляснічы сам даваў

намёкі —

Праз час не вельмі так

далейкі

У другі куток перабірацца.

Коласаў бацька, як сведчаць архіўныя матэрыялы, пераехаў з Ластка ў Альбуць у красавіку 1890 года. У аўтабіяграфіі 1926 года паэт паведамляе: «Пярэбары з Сухощчыны ў Альбуць (у «Новай зямлі» апісана як «Пярэчка») кладуць выразную мяжу ў маім жыцці, і ў далейшым я ўжо добра памятаю».

Пярэбары адлюстраваны ў пятым раздзеле паэмы «Новая зямля». У апусцелай хаце Ганна, спаўняючы закон дзядоў, паклала лустачку хлеба з соллю на покуце. «Каб душы памёршых сваякоў мелі што пада'есці... Да таго часу душы не маглі пераляцець на нашу новую сядзібу. Так мне потым растлумачыла сама маці ў Альбуці», — прыгадваў паэт.

Генадзь ТУМАС.

Юрый Бондараў дэбютаваў чвэрць стагоддзя назад кнігай апавяданняў. У гады другой сусветнай вайны ён, артылерыйскі камандзір, прайшоў франтавымі дарогамі шлях ад Стаўлінграда да Берліна. Тая вайна да гэтага часу застаецца ў памяці пісьменніка і свядомасці яго герояў. У той жа час з кожнай новай кнігай Бондараў выходзіць да новых рубяжоў

і звяртаецца да сучасных праблем, якія хваляюць чалавецтва ў цэлым.

Юрый Бондараў — лаўрэат Ленінскай і Дзяржаўных прэмій СССР. Яго кнігі выдаваліся ў Савецкім Саюзе 99 разоў агульным тыражом 25 мільёнаў экзэмпляраў. Творы яго выдадзены ва ўсіх сацыялістычных краінах, у ЗША, Англіі, Францыі, Італіі, Іспаніі, Галандыі, Даніі, Турцыі, Грэцыі...

НА ДАРОГАХ МІРУ І ДАБРА

ГУТАРКА ПІСЬМЕННІКА ЮРЫЯ БОНДАРАВА
З КАРЭСПАНДЭНТАМ АДН

...Я гутару з Юрыем Бондаравым на вечную і заўсёды актуальную тэму — аб месцы пісьменніка ў сучасным свеце, аб яго ролі ў грамадстве.

— Ва ўсе часы сапраўдны пісьменнік быў і застаецца сумленнем нацыі. Гэта бясспрэчна, як і яго місіянерства — у высокім і ганаровым сэнсе слова, — гаворыць Бондараў. — Але вожь уладаром дум яго цяпер усь, бадай, не назавеш. Гэта месца заняла палітыка, палітыка як дзеянне. Вайна ў Карэі або В'етнаме... Пераварот у Чылі... Падзеі ў Сальвадоры, Ліване... Пагроза новай усеагульнай вайны. Менавіта гэта займае ў першую чаргу розумы людзей.

Палітыка, сацыялогія, тэлебачанне, спорт, секс адсоўваюць убок літаратуру і мастацтва, адначасова ўрываючыся ў іх і ламаючы не толькі звонку, але і знутры. Я лічу, што можна гаварыць аб відавочнай інфляцыі, якая ахапіла побач з іншымі сферамі жыцця і зыходною літаратуру. Думка аб нейкай страце грамадскіх пазіцый літаратуры точыць часам і мяне. Але сустрэчы з чытанамі, мноства іх пісьмаў, ды і ўласныя запісныя кніжкі пераконваюць у неправамернасці падобных сумненняў.

— Уплыў палітыкі на літаратуру больш чым відавочны. Што вы думаеце аб зваротнай сувязі, аб уздзеянні літаратуры на палітыку?

— Будзем гаварыць пра аічынную літаратуру, пра гігантаў яе: хіба Пушкін, Гоголь і Чэхаў, Дастаеўскі і Талстой не маюць самых непасрэдных адносін да сацыяльна-палітычнага перараджэння Расіі і адраджэння яе народаў? З рускіх пісьменнікаў — нашых сучаснікаў — хачу назваць такіх, як Шаляхаў, Ляонаў, Булгакаў. Асэнсоўваючы сваю эпоху, мастак не толькі піша, але і стварае гісторыю. Галоўныя праблемы эпохі гэтыя пісьменнікі здолелі схпаіць у думцы і вобразе.

Мастакі сапраўды вялікага маштабу здольныя ўплываць на духоўную атмасферу грамадства. Калі палітыка — гэта дзеянне, то лепшыя кнігі набываюць часам шчаслівы лёс кіраўніцтва да яго.

— Адным словам, пісьменніку неабходна глыбокая вера ў сваё дзейснае прызначэнне?

— Як і не менш глыбокая вера ў тое, што ён піша. Мала даследаваць праўду рэчаіснасці, трэба верыць у яе. Самая праўдзівая праўда тая, якая не дае адназначных адказаў на сэннашнія жудасна складаныя пытанні. Акрамя хіба аднаго — праблемы вайны і міру, дзе, гаворачы мовай палітыкаў, разумнай альтэрнатывы міру няма. Але шлях да яго таксама складаны і шматлікі.

— Такім чынам, вы глядзіце на літаратуру як на інструмент лацэбнага ўздзеяння на чалавека, як на сродак пераадолення блажых страцей пры дапамозе пазнання і слова, як на шлях да ўзаема разумення, да браты, любові і міру?

— Вялікая руская літаратура заўсёды стаяла на гэтым

Па яе шляху ішлі і буйнейшыя пісьменнікі Захаду — Томас Ман, Анатоль Франс, Тэадор Драйзер. Сапраўдны пісьменнік творыць, каб па меры сіл дапамагчы сабе і іншым разабрацца ў супярэчнасцях жыцця і ліквідаваць тыя з іх, што ўзніклі па нашай агульнай віне.

Але гаварыць пісьменнік павінен без прэтэнзій на дыдактыку і настаўніцтва, без высакмернасці жраца і святога, пакідаючы права за сабой і іншымі на сумненні, непаразуменні і новыя пошукі.

— Не гаворачы пра талент як умову найпершую і абавязковую, што вы яшчэ лічыце неабходным для паспяховай літаратурнай творчасці?

— Нейкі генетычны код плюс жыццёвы вопыт, апантанасць і нястомнае імкненне да недасягалнай формы. Пры ўсёй сабранасці неабходна поўная ўнутраная раскаванасць: у творчасці я прызнаю толькі адну тыранію — думкі і вобраза. Патрэбна велізарная працаздольнасць. І, нарэшце, зусім неабходная вялікая духоўная культура, адукаванасць, калі хочаце. Каб несці ў сабе хоць бы часцінку апостала, трэба шмат ведаць, шмат вучыцца і рабіць самога сябе ўсё жыццё.

— Вы многа ездзіце па свеце. Да якіх вывадаў вы прыйшлі ў працэсе гэтых падарожжаў?

— Да мноства, у прыватнасці ж — да вываду аб неабходнасці больш інтэнсіўнага духоўнага абмену. На Захадзе, напрыклад, нас перакладалі неахвотна і дрэнна. Ад твораў часам застаецца толькі касцяк, шкілет. Мы, і гэта агульнапрызнаная думка, перакладаем сумленна, нават добра, напрыклад — Грына, Сэлінджэра, Голдзінга, Маркеса.

Я перакананы, што ўсе прагрэсіўныя пісьменнікі свету павінны аб'яднаць намаганні, каб спыніць злавеснае наступленне так званай масавай культуры, якая вядзе да збяднення і амярцвення душы. Трэба разам выратаваць і абараняць чалавечы ў чалавеку. Абырды нікапробны секс, адкрытая парнаграфія. А ўжо калі шукаць на гэтым шляху новае, лепш вярнуцца да язычаскага разумення каханя — тут хоць была непасрэднасць, прастадушнасць і здароўе... І наогул, варта было б сур'ёзна падумаць, што нясе сучасная цывілізацыя.

Баюся, што чалавецтва рызыкуе заблудзіцца на перакрываных машынай цывілізацыі, асабліва, маючы такія «пудыводныя зоркі», як звышпажыванне і масавая культура. Перш за ўсё трэба думаць і пакутаваць аб цывілізацыі душы, а «цывілізацыя рэчаў» — справа другародная. Для мяне цывілізаванасць — гэта калі чалавек душой светлы і розумны, калі ён не ведае ні зайздрасці, ні раўнадушша і высока нясе свае чалавечыя абавязкі на ўсёй зямлі.

— Вас перакладаюць за мяжой? Як вы да гэтага адносіцеся?

— Перакладаюць і выдаюць нямала. Калісьці гэта давала

ўцеху маёй маладой ганарыстасці. Цяпер я самалюбных гэтых захапленняў ужо не адчуваю, ёсць толькі спакойнае задавальненне. Дарэчы, кнігі на Захадзе і чытаюцца, і купляюцца зусім не так, як у нас. Каб быць там славытым, не заўсёды трэба быць сур'ёзным пісьменнікам, дастаткова быць майстрам кітча. Я цяпер зразумеў, што самае галоўнае для мастака, адкуль бы родам ён ні быў, сказаць сваё слова ў сваім доме. І слава дарага перш за ўсё на радзіме, на зямлі бацькоў сваіх.

— Вас неаднойчы папракалі ў песімізме. Ваш «Выбар», на мойму, сумны раман, трывожная кніга...

— Думаю, што трагічныя канцоўкі зусім нераўназначныя песімістычнаму фіналу. І вось яшчэ што: песімізм — не такая ўжо дрэнная рэч, ён пабуджае да дзеяння, якое сёння неабходна, таму што свет далёка не такі добры, якім яму трэба было б быць.

— Вялікія пісьменнікі пастаянна думалі аб тым, што можа выратаваць чалавецтва. Талстой лічыў, што ўсё дарававанне, Дастаеўскі — прыгажосць. А ваша думка?

— Думаю, што адказаць мне на гэтае пытанне ў такім кантэксце няціпла. Але, калі адключыцца ад суседства з вялікімі, якое так абавязвае, то ў мяне свая ідэя наконт гэтага.

Чалавецтва аб'ядноўвае яго ўсеагульна незвычайная квалітэ перад навіслай небяспечкай. Прычым крыніцай зла з'яўляецца зусім не сляпяны сілы стыхіі, а сам жа чалавек. Але ён іншы раз забывае ў штодзённай мітусні аб гэтым, забывае аб смяротнай бядзе, якая пагражае яму. Гісторыя, на жаль, сяго-таго мала чаму вучыць, а некаторых не вучыць зусім. Пісьменнік павінен быць падобны звону ў экстрэмальнай гэтай сітуацыі, ён павінен абуджаць і клікаць: не спіце, апрытомнейце, азірніцеся на вокал і ўдмайцеся, як і чым мы жывём! Пісьменнік заклікае пакутаваць болей усіх людзей, неправадой ладу, які вякамі ўстаўся. Павінен абуджаць у чалавеку лепшае: пацучце справядлівасці, дабрату, бо няма нічога на свеце вышэй за гэтыя якасці.

— Дзяжурнае пытанне — пра вашы творчыя планы.

— Мне б хацелася яшчэ напісаць некалькі раманаў і прадоўжыць кнігу «Імгненні». І яшчэ хацелася б своечасова адкласці пяро ўбок, калі адчуваю, што ўсе словы свае я выказаў. Галоўнае, як гаварыў Тургенеў, своечасова злезці з каня. Я прытрымліваюся думкі: лепш менш, ды лепш.

— Такім чынам, вы глыбока верыце ў добрыя сілы літаратуры і не губляеце надзей на будучае чалавецтва?

— Зразумела, так. Інакш навошта б я даў гэта інтэрв'ю?

Гутарку вёў
Віктар БУХАНАУ.

ЖЫЦЦЁ Ў МАСТАЦТВЕ

ІРЫНЕ ЖДАНОВІЧ — 75 ГАДОУ

Для Ірыны Ждановіч тэатр быў першым жыццёвым уражаннем, яе першым падручнікам, яе асалодай і душэўным узрушэннем. І гэта не выпадкова. Бо нарадзілася Ірына ў сям'і выдатнага тэатральнага дзеяча, рэжысёра, акцёра Фларыяна Ждановіча. Яго імя непарыўна звязана з развіццём беларускай тэатральнай культуры. Ён быў арганізатарам Першага беларускага таварыства драмы і камедыі, мастацкім кіраўніком Першага дзяржаўнага беларускага тэатра (зараз тэатр імя Янкі Купалы). Фларыян Паўлавіч часта браў з сабой у паездкі Ірыну. Прыладзіўшыся дзе-небудзь за кулісамі, яна з захапленнем глядзела спектаклі, шэптам паўтарала рэплікі. Амаль усе ролі Ірына ведала напамяць. Якое гэта шчасце — выйсці на сцэну і апынуцца ў новым непаўторным свеце! Нарэшце яна дачакалася свайго часу. Ставілі «Раскіданае гняздо» Янкі Купалы, і бацька даручыў ёй ролю хлопчыка. Не бяды, што ў яго толькі адна рэпліка: «Дах разбіраюць!». Так у адзінаццаць гадоў адбыўся дэбют Ірыны Ждановіч на сцэне.

А з адкрыццём Першага беларускага дзяржаўнага тэатра чатырнаццацігадовая Ірына Ждановіч была залічана ў штат трупы. Першай значнай ролю была роля Данілі ў «Раскіданым гнядзе». Паэтычны лад драматургіі Я. Купалы многае прадвызначыў у артыстычнай індывідуальнасці І. Ждановіч. Ірына Фларыянаўна ўспамінае, як пасля аднаго са спектакляў за кулісы прыйшлі Янка Купала і яго жонка Уладзіслава Францаўна, выказалі многа прыемных слоў, адзначылі, што яна — «сапраўдны Данілка».

На парозе яе сцэнічнай дзейнасці стаяў бацька, а школу акцёрскага майстэрства яна разам з іншымі будучымі выдатнымі майстрамі прайшла ў Еўсцігней Міровіча. У першыя гады Ірына Ждановіч іграла ролі дзяцей. Яны сталі той неабходнай творчай лабараторыяй, дзе назіралася і апрабавалася многае з таго, што потым стала галоўным у яе акцёрскай манеры. Можна без перабольшвання сказаць, што менавіта ў гэты час пачыналася Ждановіч — мастак, Ждановіч — майстар.

Этапнай у яе творчасці стала роля Марылькі ў спектаклі «Бацькаўшчына» К. Чорнага, якая вылучыла І. Ждановіч у шэраг вядучых майстроў беларускай сцэны. У гэтай рабоце раскрыліся многія лепшыя якасці драматычнага таленту актрысы. Вобразам Марылькі яна сцвярджала маральны ідэал чалавека з народа, які пераадольвае ўсе перашкоды на сваім шляху. З гэтага часу і на працягу больш чым дваццаці гадоў Ірына Ждановіч была гераіняй не толькі па амплуа і рэпертуары, а і па сутнасці сваіх мастакоўскіх пошукаў. Разам са сваімі паплекнікамі яна адкрывала гледачам К. Чорнага і К. Крапіву, М. Горкага і У. Шэкспіра, А. Астроўскага

І. Г. Ібсена. Сыграныя ёю ролі заўсёды былі адметнымі ў непаўторным ансамблі купалаўцаў, выклікалі захапленне глядзельнай залы.

Лепшыя сцэнічныя працы актрысы — гэта спеведзь жаночага сэрца, самабытны і амаль заўсёды драматычны лёс, расказаны эмацыянальна і пераканаўча. Усіх яе гераінь аб'ядноўвала творчая індывідуальнасць самой артысткі. Агульным быў дух пошукаў, якім жыла яна ў «Бацькаўшчыне» і «Фландрыі», «Пагібелі воўка» і «Талентах і паклоніках», «Апошніх» і «Рамэо і Джульеце», хаця і драматургічны матэрыял, і форма яго рэжысёрскай апрацоўкі былі зусім розныя. Ад ролі да ролі ішло ўнутранае абагачэнне актрысы, удасканалвалася яе выканаўчае майстэрства.

Са сцэны роднага купалаўскага тэатра І. Ждановіч пераказвала аб сваёй сучаснасці, аб яе думках і надзеях, аб яе працы і барацьбе. У вобразах Насці («Пагібель воўка»), Э. Самуйлёнка, Машачкі («Машачка» А. Афінагенава), Ані («Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона), Марыны («Гэта было ў Мінску» А. Кучара) актрыса раскрыла перад гледачом духоўнае жыццё людзей новага светаўспрымання, раскрыла псіхалогію чалавека, народжанага Кастрычнічнай рэвалюцыяй і ўзгадаванага савецкім грамадствам.

Ірына Фларыянаўна працавала і ў рэжысуры. Яна паставіла «Пунсовую кветачку», «Таню» А. Арбузава, «Праз дваццаць год» М. Святлова. У час работы над гэтымі спектаклямі раскрыліся выдатныя педагогічныя здольнасці Ірыны Ждановіч. Яна любіла працаваць з моладдзю, шчодро аддавала ёй свае веды. Многія гады працавала ў Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкай інстытуце.

Ірына Ждановіч — сярод тых, хто закладваў падмурк беларускага сцэнічнага мастацтва. Яе ўклад у развіццё акцёрскіх традыцый — неацэнны. І сёння актрыса не парывае сувязей з тэатрам. Яе запрашаюць на ўсе прэм'еры, да яе дасведчанай думкі з увагай прыслухоўваюцца, яе парад заўсёды чакае моладзь. Тэатр быў і застаецца яе домам. На яго сцэне яна сказала сваім гледачам многа светлага, добрага, душэўнага.

Клара КУЗНЯЦОВА.

ЗАМЕЖНАМУ ЧЫТАЧУ

Кніга-памяць «Я з вогненнай вёскі...» А. Адамовіча, Я. Брыля, У. Калесніка на англійскай мове, а таксама аповесць В. Быкава «Сотнікаў» на мовах арабскай і хіндзі выйшлі ў выдавецтве «Прогресс». Да канца года будуць таксама выдадзены на іспанскай мове «Хатынская аповесць» і «Вайна пад стрэмамі» А. Адамовіча і на англійскай — кніга выбраных апавяданняў Я. Брыля «Яшчэ раз першы снег».

За апошнія гады чытачы за мяжой змаглі пазнаёміцца з такімі творами беларускіх савецкіх пісьменнікаў, як «Людзі на балоце» І. Мележа, «Снежныя зімы» І. Шамякіна, «Альпійская балада», «Трэцяя ракета» В. Быкава і іншымі.

АБ ЧЫМ СПЯВАЕ ДРЭВА

Сабака захліпнуўся ад брэху. Па ганку загрузкалі канавы боты. Ледзь паспеў зачыніць тайнік варштата. Узляў у рукі іншую работу. «Няўжо данеслі?» — малакка прамільгнула ў галаве. Рукі не слухаліся: у хаце ж — жонка, маленькія дзеці... Расчыніліся насцеж дзверы. У майстэрню ўваліліся гітлераўцы. Не звяртаючы ўвагі на гаспадара, пачалі набіваць кішэні драўлянымі фігуркамі, народжанымі яго разцом. А ён працягваў ім усё новыя і новыя, праводзячы да дзвярэй. За спіною, у тайніку варштата, ляжалі забраныя партызанскія аўтаматы. І няўцям было няпрощаным гасцям, што побач з імі, у доме Іосіфа Саўко, знаходзіцца майстэрня па рамонту зброі, а сам ён — сувязны партызанскага атрада «Перамога», які дзейнічае на акупіраванай ворагам Зэльвеншчыне.

Аднойчы, вяртаючыся з суседзямі Міхаілам Клубовічам з чарговага задання, напароліся на варожую міну. «Міхаіл загінуў, а я вось, як бацьце, — успамінае Іосіф Іванавіч, — ацалёў...» Але здрадлівы асколак міны пацэлліў якраз у правую руку, перабіў сухажыллі. Рука быццам аднялася. Здаецца, усё... Але не такі быў характар у ма-

ладага партызана. Настойлівасць, заціятасць, трэніроўкі кісці дапамаглі пераадолець немач. І ён зноў бярацца за стамеску і разец. Зноў ажыло і заспявала пад яго рукою няное і нерухомае дрэва.

Пасля вайны І. Саўко доўгі час працаваў выкладчыкам у Зэльвенскай сярэдняй школе. Вучыў школьнікаў рамяству чырванадрэўшчыка, дзяліўся разьбярскімі сакрэтамі. Дарэчы, дзеці і нават унукі майстра працягваюць яго справу. І хай сабе заняты яны ў розных галінах вытворчасці, іх аб'ядноўвае агульнае захапленне — разьба па дрэве.

Гледзячы на маладое пакаленне, не-не, ды ўспомніць Іосіф Іванавіч, як ён, былы дзетдомавец, зарабляў сабе на жыццё батрацтвам: сваёй зямлі было толькі тры гектары, ды і тыя — пясок ды каменне. А ў рэдкія хвіліны адпачынку браў у рукі разец. І нараджаліся здзіўляючыя сцэны з жыцця.

...Вось гэты сялянскі юнак-музыка — батрак мясцовага памешчыка. Скрыпка ў ягоных руках расказвае аб гаротнай долі селяніна. Побач — задуманы дзед пляце лапці... Ніколі не пакідала аўтара твора думка аб лёсе гэтага беднага, таленавітага маладога музыкі.

Кампазіцыя «Загублены талент» захоўваецца ў Гродзенскім абласным Доме народнай творчасці. Там жа ёсць і іншыя творы І. Саўко. Не раз у абласных Дамах народнай творчасці, музеях Мінска, Баранавічаў, Гродна, Ленінграда, Масквы, Вільнюса, у Польшчы экспанаваліся работы зэльвенскага ўмельца. Перабіраючы ў разной шкатулцы ўзнагароды і лаўрэацкія пасведчанні, Іосіф Іванавіч паказвае мне георгіеўскі крыж свайго дзеда, удзельніка руска-японскай вайны. І продкі разьбярэ былі паважанымі ў вёсцы людзьмі. Дзед — вядомы ганчар, бацька — камянячос, маці — ткачыца. А вось гэту разную шкатулку змайстравала дачка Марыя. За яе і была ўдастоена ўсесаюзнай прэміі.

...Калі вы з якой нагоды будзеце на Зэльвеншчыне, зварніце ў вёску Варонічы, паглядзіце на дом старога майстра. Яго рукамі на дзвярах выразаны сцэны з народнага жыцця, народных паданняў. Абাপал дзвярэй — кампазіцыя, узятая з народнай песні «Касіў Ясь канюшыну». Глядзіш на ўсё гэта і не надзівішся народнаму досціпу, умельству чалавека, пад рукой якога спявае нават дрэва.

Уладзімір МАЗІЎ.

З народных песень

ПАД КАЛІНОЮ, ПАД МАЛІНОЮ

Пад каліною, пад маліною,
Сядзеў галубчык з галубіною,
Сядзеў галубчык з галубіной.

Цалаваліся, мілаваліся,
Правым крылечкам накрываліся,
Правым крылечкам накрываліся.

Прыляцеў сокал з-за сіня мора,
Забіў галубца — галубка ўдова,
Забіў галубца — галубка ўдов[а].

Сыплюць пшаніцу, ставяць вадзіцу:
— Пі, галубіца, бедна ўдавіца,
Пі, галубіца, бедна ўдавіца[а].

Яна не ела, яна не піла,
Па галубочку ўсё слёзы ліла,
Па галубочку ўсё слёзы ліла[а].

Пяляцеў сокал за сіня мора,
Прывеў галубцаў дваццаць чацвёра,
Прывеў галубцаў дваццаць чацвёра[а].

А НА РЭЧЦЫ, РЭЧАНЬЦЫ

А на рэчцы, рэчаньцы
Чаўночак плыве. [2]

А у тым жа чаўночку
Кудрэц-маладзец. [2]

Чэша светлы кудзеркі
Частым грабушком. [2]

Мые ясна лічайка
Сцюдзёнай вадой. [2]

Плыві, плыві, чаўночак,
Па весняй вадзе. [2]

Аж да таго беражка,
Дзе Маня* жыве. [2]

* Замест «Маня» ставіцца адпаведнае двухскладовае жаночае імя: Валя, Насця, Зося і г. д.

ВЫШЭЙ
НАС
ТОЛЬКІ
НЕБА

Дзень толькі займаўся. Першыя промні сонца залацілі верхавіны пажоўклага восенскага лісця бяроз. Над узлётным полем ціша. Маўкліва застылі АН-2. Тут жа некалькі верталётаў. Але вось ранішняю цішыню абудзіў гул бензапраўшчыкаў. Да самалётаў і верталётаў заспяшаліся тэхнікі і механікі. Трэба як мага лепш падрыхтаваць машыны да палёту. Ля самалётаў сабраліся юнакі і дзяўчаты — члены Мінскага авіяспартыўнага клуба імя двойчы Героя Савецкага Саюза С. Грыцаўца.

Першы самалёт набірае вышыню. Робіць заход, і ў бяспарным небе з'яўляюцца ледзь бачныя кропачкі, над якімі раскрываюцца купалы парашутаў.

Адзін за адным пускаюцца юнакі і дзяўчаты на зямлю. Далёка не кожны з іх трапляе адразу ў невялікі цэнтр круга прыжамлення. Не кожны з тых, хто сядзіць за штурваламі самалётаў і верталётаў, робіць дакладную, мяккую пасадку. Але інструктары і трэнеры не засмучаны: гэта ж навічкі, гэта ж іх першыя крокі. Магчыма, праз год-другі з іх выйдучь такія заслужаныя майстры спорту, чэмпіёны свету, Еўропы і Савецкага Саюза па вышэйшаму пілатажу і скачках з парашутам, як Уладзімір Гурны, Яўген Фралоў, Валянціна Якава ці Людміла Данілевіч.

Школай спартыўнага майстэрства, мужнасці, баявой славы стаў старэйшы ў рэспубліцы авіяспартыўны клуб імя С. Грыцаўца.

НА ЗДЫМКАХ: вядомая ва ўсім свеце верталётчыца Людміла ДАНИЛЕВІЧ; узлятаюць верталёты ў ранішняе неба; перад палётам.

Фота Ю. ЗАХАРАВА.

КАРУНКІ БАБУЛІ СЦЕПАНІДЫ

Уважліва слухалі ўдзельнікі вечара ў музычна-мастацкай гасцінай Крупскага раённага Дома культуры гэту невысокую бабулю. Сцепаніда Крыварот — майстрыха па ткацтву — знаёміла са сваімі шматлікімі работамі, выстаўленымі тут жа. Расказвала аб юнацтве, якое прайшло... у мінулым стагоддзі.

Сцепанідзе Фёдараўне — 101 год. Але яна жыццядасная і бадзёрая. Яе можна ўбачыць то за прасніцай, то за кроснамі, якія перайшлі ў спадчыну ад маці.

Ручнікі і фіранкі, дарожкі і дыванкі здзіўляюць прыгажосцю і незвычайнасцю ўзору. Быццам сонца ўдалося майстрысе перанесці на палатно, ажывіць усе колеры роднай прыроды. А яе карункі па своеасаблівасці і тонкасці выканання не ўступяць славутым валагодскім.

Сваё майстэрства Сцепаніда Фёдараўна перадала дачцэ Надзеі. Вырабы абедзюх не раз дэманстраваліся на рэспубліканскіх выстаўках народнага прыкладнага мастацтва.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.